

Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη.

Ενότητα 2: Κανόνας της Καινής Διαθήκης, εξωκανονικά και άγραφα λόγια.

Αικατερίνη Τσαλαμπούνη.

Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας.

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Κανόνας της Καινής Διαθήκης, εξωκανονικά και άγραφα λόγια.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ο Κανόνας της Καινής
Διαθήκης.

Η σημασία του όρου «κανών».

- Το κριτήριο, ο κανόνας, η νόρμα.
- Το εθιμικό δίκαιο.
- Το πρότυπο.
- Κανόνες = ιδανικά.

- Τεχνικός όρος: συλλογή βιβλίων τα οποία αποτελούν την αυθεντία και το σημείο αναφοράς της ιουδαϊκής ή χριστιανικής κοινότητας.

Ο όρος κανών στην ΚΔ.

- Γαλ 6,16: «καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτούς καὶ ἔλεος ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ».
- Β' Κορ 10,13.15.16: ἡμεῖς δὲ οὐκ εἰς ἄμετρα καυχησόμεθα ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ Θεὸς μέτρου, ἐφίκεσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν ...
- Στην Κ.Δ. με τη γενική σημασία του μέτρου και του συγκρινόμενου προτύπου.

Η χριστιανική εξέλιξη του όρου.

- Κατά τον 2^ο αι. εξ. παρατηρείται μία ενοποίηση της πολυμορφίας των διατυπώσεων της χριστιανικής πίστης.
- Ο ρόλος των γνωστικών ομάδων.
- Αυτό που ενώνει τα μέλη της Εκκλησίας μεταξύ τους ονομάζεται «κανών»: κανών τῆς ἀληθείας, κανών τῆς πίστεως.
- Από τα μ. 4^{ου} αι. *terminus technicus*: τα ορισμένα και αναγνωρισμένα από την Εκκλησία βιβλία της Π.Δ. και της Κ.Δ.

Ιστορία του κανόνα (1).

- Η συζήτηση για τον κανόνα αρχίζει ήδη στην Κ.Δ.: Β΄ Πε 3,15-16· Β΄ Θεσ 2,2· Κολ 4,16.
- Από την εποχή του Παύλου – οι πρώτοι αποστολικοί Πατέρες (προϊστορία του κανόνα).
 - Δυο βασικές πηγές: Παλαιά Διαθήκη και προφορική παράδοση.
 - Συλλογή επιστολών του Παύλου.
 - Προτεραιότητα στην προφορική παράδοση και στη μαρτυρία των αυτοπτών μαρτύρων.
- Ιουστίνος – τελευταίοι αποστολικοί Πατέρες.
 - Η συλλογή των παύλειων κειμένων.
 - Παλαιά Διαθήκη.
 - Κυριακά λόγια.

Ιστορία του κανόνα (2).

- 150 μ.Χ. – 200 μ.Χ.
 - Συλλογή των τεσσάρων ευαγγελίων και των παύλειων επιστολών.
 - Μαρκίων.
- 200 μ.Χ. (Ειρηναίος, Τερτυλλιανός, Κλήμης Αλεξανδρεύς).
 - Ευαγγέλια, επιστολές Παύλου, Πράξεις, Αποκάλυψη, κάποιες από τις Καθολικές Επιστολές.
 - Λειτουργική χρήση των βιβλίων = κριτήριο κανονικότητας.

Ιστορία του κανόνα (3).

- 3^{ος} – α' μ. 4^{ου} αι. μ.Χ.
 - Το ζήτημα της κανονικότητας των Καθολικών Επιστολών.
 - Το κριτήριο της αποστολικότητας.
 - Η συμφωνία του σώματος της Εκκλησίας (Ωριγένης).
 - Διάκριση: «ὁμολογούμενα» - «ἀμφιβαλλόμενα».
- Συζήτηση του κανόνα στις Οικουμενικές Συνόδους.
 - 39^η Πασχάλια Επιστολή Μ. Αθανασίου.
 - Σύνοδοι Ιππώνος (393) και Καρχηδόνας (397 και 419).
 - Διάφοροι κατάλογοι κανονικών βιβλίων -> η παράδοση των συριακών εκκλησιών.
 - Το πρόβλημα των Β' Πε, Β' & Γ' Ιω και Αποκ.

Ιστορία του κανόνα (4).

- 6^{ος} αι. κι εξής.
 - Συμφωνία για τον κανόνα στις εκκλησίες της Δύσης.
 - Κλειστός κανόνας -> Σύνοδος του Τριδέντου (1546).
 - Η εν Τρούλλω Σύνοδος (682) αναγνωρίζει διάφορους κανόνες.
 - Απόφαση της τοπικής Συνόδου Ιεροσολύμων (1672) – υιοθετεί κλειστό κανόνα 27 βιβλίων – δεν είχε γενική αποδοχή.
 - Η ρευστότητα σε θεολογικό επίπεδο και στην πράξη παραμένει στην Ανατολή.

Τα κριτήρια κανονικότητας.

- Η αρχαιότητα κι η αυθεντικότητά του.
 - Όχι μόνο η σύνδεση με το όνομα ενός αποστόλου.
 - Παραδόσεις που συνδέονται με συγκεκριμένους αποστόλους.
- Κανών της πίστεως (regula fidei) = αποστολική διδασκαλία.
 - Η κοινή ομολογία για την ενότητα του Δημιουργού Θεού με τον Σωτήρα Ιησού Χριστό.
 - Διατήρηση της πολυφωνίας και ποικιλίας.
- Το κριτήριο της καθολικότητας – από τον 3^ο αι. κι εξής.
 - Ιδιαίτερα για τα αμφιβαλλόμενα κείμενα (Ιακ, Β΄ Πε, Ευαγγέλιο και Αποκάλυψη Πέτρου).
 - Κριτήριο που εφαρμόζεται με διάκριση – έπεται του κριτηρίου του κανόνα της πίστης.

Τα Εξωκανονικά («Απόκρυφα»
Κείμενα).

Ο όρος «απόκρυφα».

- Από + κρυφός : κρυμμένος, μυστικός.
- Δύο τάσεις στον αρχέγονο Χριστιανισμό:
 - Μυστικές αποκαλύψεις, γνωστές και κατανοητές σε μία μικρή ομάδα ανθρώπων (θετικό περιεχόμενο).
 - Συνώνυμο με το πλαστό και το ψευδές, αργότερα και με το αιρετικό. Βλ. Decretum Gelasianum: “libri apocryphi, qui nullatenus a nobis recipi debeant”.

Τα απόκρυφα κι ο κανόνας (1).

- Μακρά πορεία σχηματισμού του κανόνα – αποκρυσταλλοποίηση της παράδοσης για τον Ιησού και τους αποστόλους.
- Τα απόκρυφα – κείμενα που δεν εντάχθηκαν στον κανόνα -> εξωκανονικά.
- Η συγγραφή των αποκρύφων ακολουθεί την ίδια πορεία με τα υπόλοιπα κείμενα της Κ.Δ.

Τα απόκρυφα κι ο κανόνας (2).

- Όμοια με εκείνα των κανονικών βιβλίων (διδασκαλία, κατήχηση).
- Προβολή της διδασκαλίας ομάδων εκτός του βασικού κορμού της Εκκλησίας.
- Συμπλήρωση των κανονικών βιβλίων.
- Προβολή τοπικών παραδόσεων.
- Μίμηση ανάλογων παραδειγμάτων θύραθεν λογοτεχνίας (π.χ. μυθιστορήματα).

Τα «άγραφα» λόγια του Ιησού.

Τι είναι τα άγραφα λόγια.

Άγραφα είναι τα λόγια του Ιησού που απαντούν σε άλλα κείμενα εκτός των τεσσάρων κανονικών ευαγγελίων:

- Σε άλλα κείμενα της Καινής Διαθήκης.
- Σε μεμονωμένα χειρόγραφα της Καινής Διαθήκης.
- Σε έργα εκκλησιαστικών συγγραφέων και Πατέρων.
- Σε λειτουργικά κείμενα της Εκκλησίας.
- Σε θύραθεν συγγραφείς.

Η ιστορία της έρευνας (I).

- Ο όρος οφείλεται στον J.G. Körner (*De sermonibus Christi άγράφους*).
- Επίσημα εισάγεται στην καινοδιαθηκική έρευνα από τον Alfred Resch τον 19^ο αι. (*Agrafa. Ausserkanonische Evangelienfragmente* 1889).
- Ο Resch συγκεντρώνει 177 άγραφα λόγια. Υποστήριξε ότι 74 από αυτά προέρχονται από ένα εβραϊκό Πρωτευαγγέλιο. Στη δεύτερη έκδοση περιόρισε τα γνήσια άγραφα λόγια του Ιησού σε 34.

Η ιστορία της έρευνας (II).

- J.H. Ropes: επεξεργασία του υλικού του Resch (*Die Sprüche Jesu*, 1896).
- Michael Asin y Palacios: συγκέντρωσε αντίστοιχο υλικό αγράφων, το οποίο διέσωσαν οι μουσουλμάνοι συγγραφείς (Logia et. Agrapha Domini Jesu apud moslemicos scriptores, asceticos praesertim, usitata, 1919 & 1926): 233 άγραφα λόγια.
- J. Jeremias: περιόρισε τα άγραφα σε 18-20 (ανάμεσά τους, ωστόσο και λόγια που προέρχονται από άλλα απόκρυφα κείμενα).
- Otfried Hofius (2000): άγραφα μόνο 7 λόγια.

Άγγραφα λόγια σε βιβλία της ΚΔ.

- Λόγια τα οποία διασώζονται σε διάφορα κείμενα της ΚΔ (πλην των ευαγγελίων) και τα οποία αποδίδονται στον Ιησού.
- Πραξ 20, 35. Α΄ Θεσ 4, 15-17.

Άγγραφα λόγια σε χειρόγραφα της ΚΔ.

Λόγια του Ιησού που παραδίδονται σε μεμονωμένα χειρόγραφα της Καινής Διαθήκης:

- Κώδικας Βέζα (D) στο Λκ 6, 4.
- Κώδικας W στο Μκ 16, 14 (το λεγόμενο λόγοιο Freer).

Άλλες περιπτώσεις.

- Α΄ επιστολή Κλήμεντος Ρώμης.
- Στην ακολουθία του ευχελαίου.

Συμπεράσματα.

- Πολλά από τα άγραφα είναι παραλλαγές ή αναπτύξεις γνωστών κανονικών λογίων του Ιησού.
- Κάποια προέρχονται από απόκρυφα ευαγγέλια.
- Κάποια λόγια από σφάλμα μνήμης αποδίδονται στον Ιησού.
- Μερικά είναι κατασκευάσματα ευσεβούς φαντασίας.
- Δεν προσθέτουν κάτι στην ιστορία και τη διδασκαλία του Ιησού, όπως τη γνωρίζουμε από τα κανονικά ευαγγέλια, αποτελούν όμως μαρτυρία για την ύπαρξη αρχαίας προφορικής παράδοσης για τον Ιησού, η οποία συνεχίζει να υπάρχει παράλληλα με τα γραμμένα κείμενα.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αικατερίνη Τσαλαμπούνη. «Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη. Κανόνας της Καινής Διαθήκης, εξωκανονικά και άγραφα λόγια». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS377/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Δημοσθένης Κακλαμάνος.
Θεσσαλονίκη, 9.6.2015.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

